

“Mükəmməl” və “yüksək” səviyyəyə uyğun nəticə göstərmi? ibtidai sinif əgirdlərinin sayı 2 dəfə artıb

60 60 iştirakçı ölkədə (təhsil zonası və s.) 340 mindən çox əgirdə 330 min valideyn, 16 min müəllim, 12 min məktəb, 12 min vətəndaşın 180 sualı. Bu rəqəmlər Azərbaycanı da qatıdılar. PIRLS-2016 oxu bacaranların inkişafı üzrə beynəlxalq tədqiqatın nəticələri də təsəvvürə gətirilir.

Məlumat üçün qeyd edək ki, ibtidai təhsil səviyyəsinin sonunda əgirdlərin oxu bacaranları qiymətləndirən beynəlxalq tədqiqat proqramı olan PIRLS 2001-ci ildən başlayaraq hər beş ildən bir keçirilir. Azərbaycan bu proqrama ilk dəfə 2011-ci ildə qoşulub və bu ölkəmizin ikinci iştirakçısıdır. Təsəvvürə gətirək ki, təsadüfi seçim şəklinə 170 ümumi təhsil məktəbi, 600 6000-dən çox əgirdə 340 müəllim və 6000-dən çox valideyn. Bu beynəlxalq tədqiqatda yer alan Azərbaycan özünəməxsus mövqeyi ilə seçilib. Keçmiş min mövqeyi ölkəmiz qazandıran PIRLS-2016 tədqiqatında iştirak edən 4-cü sinif əgirdlərinin nəticələri.

Təsəvvürə gətirək ki, düzgün ortan tapmaq xidməti edir

Təhsil Nazirliyinin Təhsilin inkişafı proqramları şöbəsinin müdiri Emin Məmmədovun sözlərinə görə, “Progress in International Reading Literacy Study” (PIRLS) oxu bacaranların inkişafı üzrə beynəlxalq tədqiqatında Azərbaycanın bütün bölgələrində, şəklinə Bakı və Abşeron yarımadasındakı məktəblərdən seçilən əgirdlər iştirak edib.

İştirakçılar kompüter proqramı vasitəsilə təsadüfi seçim şəklinə müəyyən edilən. Bu seçim üsulu əgirdləri təsadüfi müəyyən edilən şəxslərin seçilməsinə imkan verir. E. Məmmədov deyir ki, bu seçim üsulu düzgün ortan tapmaq xidməti edir. Odu ki, elan olunan nəticələr ölkənin ümumi göstəricisi haqqında təsəvvür yaradır. Ancaq bu tədqiqatın nəticələri də mütləq deyil, 5 faiz xəfə pay olan məlumat xarakterlidir.

PIRLS balı

Şəklinə inkişaf etmi? ölkələri əgirdlərinin qatıdılar. Bu qiymətləndirmə tədqiqatında ölkələr üzrə orta bal 500 olaraq müəyyən edilir.

PIRLS 300 balla 700 bal arasında dəyişir. Beynəlxalq tədqiqatın nəticələrini ifadə edən bu bal sistemində xüsusi yanaşma özünü tapıb. Belə ki, 500 bal 2001-ci ildə keçirilən tədqiqatın nəticələri şəklinə orta əgirdin göstəricisidir. Yəni, 500 bal toplayan əgirdə tədqiqatda iştirak edən əgirdlərin yarısından çox, yarısından az bal toplayıb.

Tədqiqat əgirdləri müxtəlif qruplara bölünür. 300 balda 400 bal qədər toplayanların nəticələri nəticə göstərənə bərabərdir. Onların müəyyən səviyyəyə çatıb, bilməyiblər. 400 balda 475 bal qədər nəticə bal sayıdır. PIRLS tədqiqatında 475-dən 550-yə qədər orta göstərici, 625-yə qədər yüksək və ondan yuxarı isə mükəmməl nəticə hesab olunur.

Bəs, bu səviyyələri nəyi ifadə edir? Aşağı səviyyəli əgirdəyi bacarmır, mükəmməl əgirdin oxu bacaranı da üstünlüyünü göstərən meyarlar hansılardır?

Beləliklə, oxu qabiliyyətinin ölçülməsi nəticəsində aşağıdan başlayaraq, belə məlum olur ki, aşağı nəticə göstərən əgirdin məndə olan sadə faktlar başa düşür. Amma elmi mətnlərdən heç nə anlamır. Orta səviyyəli əgirdin inkişafı müəyyən mətnlərlə başa düşür, onlar arasında əlaqə qurur. Ancaq mətni qiymətləndirib, onun şəklinə hansı hansı

Ümumilikdə?dirm? v? integrasiya apara bilmir. Yüksək qabiliyyətli?agird? g?linc?, m?tni ba?a dü?ür, faktlar aras?nda ??laq? qura bilir, izahedici, integrasiyaedici m?s?l?l?ri bilir, amma m?tni qiym?tl?ndir?rk?n, ona münasib?t bildir?rk?n ç?tinlikl?ri ortaya ç?x?r. Mük?mm?l qiym?tl?ndiril?nl?r bütün bacar?qlar üzr? ?n yax?? n?tic? göst?r?nl?rdir.

Maraql?d?r, b?s gör?s?n, mük?mm?ll?r çoxdur, yoxsa oxudu?undan heç n? anlamayanlar?

Faizl? ifad? olunan r?q?ml?rd?n bel? görünür ki, h?rfi öyr?ns? d?, oxumaqda heç bir s?viyy?y? çatmayanlar 4 faiz t?tkil?dir. A?a?? n?tic? göst?r?nl?r 15 faizdir. Orta s?viyy?lil?r 34, yüks?k oxu-bacar???na malik u?aqlar 37, mük?mm?l ?agirdl?r is? 10 faizdir.

PIRLS 2016-da Az?rbaycan?n mövqeyi

Dü?ünc?l?rinizd?n “Az?rbaycan bu n?tic?l?rl? neç?nci yerd?dir?” - ??klind? bir sual keç? bil?r. E.?mrullayev deyir ki, PIRLS t?dqiqat?nda bu m?s?l?d? d? f?rqli yana?ma ortaya qoyulub. Y?ni, tutaq ki, Az?rbaycan onunla eyni n?tic? göst?r?n ölk? il? tamamil? f?rqli s?rada yer ala bil?r. PIRLS t?dqiqat?nda yüks?k n?tic? göst?r?n ölk?l?r Rusiya, Singapur, Honkonq, ?rlandiya olub. Gürcüstan, Belçikan?n t?msil olundu?u ikinci qrup ölk?l?r 472 balla Az?rbaycan da çox yax?nd?r. Nisb?t?n a?a?? qrupda yer alan ölk?l?r aras?nda Avropa ?ttifaq?nda t?msil olunan Maltan?n, inki?af etmi? C?nubu Afrikan?n bel? ad? ç?kilir.

5 ild? n? d?yi?ib?

B?s, Az?rbaycan PIRLS-? qo?ulduqdan sonra n? d?yi?ib? Apar?lan t?dqiqat göst?rib ki, ümumilikd? 10 bal yax??la?ma var.

Az?rbaycanl? ?agirdl?rin 2016-c? ild? oxu-bacar?qlar? 2011-ci ilin müvafiq göst?ricisi il? müqayis?d? 462 balda 472 bala yüks?lib v? ya 10 bal art?b.

Sevindirici hald?r ki, PIRLS-2011 t?dqiqat?n n?tic?l?ri il? müqayis?d? az?rbaycanl? ?agirdl?rin “mük?mm?l” s?viyy?y? daxil olan pay? 0 faizd?n 2016-c? ild? 2 faiz? q?d? art?b. “Yüks?k” s?viyy? üzr? is? ?agirdl?rin n?tic?l?ri 2011-ci ill? müqayis?d? 9 faizd?n 16 faiz? yüks?lib. Ba?qa sözl?, ölk? üzr? son 5 ild? “mük?mm?l” v? “yüks?k” s?viyy?y? uy?un n?tic? göst?rmi? ibtidai sinif ?agirdl?rinin say? 2 d?f? art?b. Son t?dqiqat?n n?tic?l?rin? gör? i?tirakç? u?aqlar?n h?r 5 n?f?rind?n biri “yüks?k” v? ya “mük?mm?l” n?tic? göst?rib. “A?a??” s?viyy?y? uy?un n?tic? göst?rmi? ?agirdl?rin pay? 37 faizd?n 27 faiz? enib v? ya 10 faiz azal?b.

Maraql? reall?qlar

T?dT?dqiqat? Az?rbaycanl?m?kt?bl?rind? mü?ahid? olunan b?zi maraql? faktlar? ortaya ç?xar?b? M?s?l?n, t?dqiqatda i?tirak ed?n ?agirdl?rin 53 faizi o?lan, 47 faizi q?zlar olub. Sayca o?lanlar üstünlük t?tkil ets? d?, q?zlar?n ümumi n?tic?si o?lanlardan daha yüks?kdir. Bel? ki, 479 bal q?zlar?n, 466 bal o?lanlar?n göst?ricisidir. Birinci PIRLS t?dqiqat?nda oldu?u kimi, bu d?f? d? q?z? ?agirdl?r o?lan ?agirdl?rd?n üstün n?tic?l?r göst?rib. E.?mrullayevin sözl?rin? gögör?, Az?rbaycan bu t?dqiqatlara säd?c? q?z? ?agirdl?rl? qat?lsayd?, n?tic?l?rimiz orta göst?riciy? uy?un g?l?rdi: “Gördüyünüz kimi, o?lanlar orta göst?ricid?n 6 bal a?a?? n?tic? göst?rib v? bu, ölk?nin ümumi n?tic?sini a?a?? sal?b. 2011-ci ild? d? o?lanlar 456, q?zlar 470 bal toplay?b. Yax?? n?tic? ondan ibar?tdir ki, h?m q?zlar, h?m d? o?lanlar?n n?tic?l?ri yüks?lib”.

PIRLS mətnləri

Tədqiqatlar zamanı iştirakçılar ağır və ya asan şəkildə qatılır. Ədəbi və informasiya xarakterli. Azərbaycanın 2011-ci ildə 460 və 461 bal olub. Bu il əsaslı dəyişiklik informasiya xarakterli mətnlərdə müəhid edilib. "Statistik cəhətdən həqiqiyyəti dəyişiklik" hesab olunan həmin rəqəmlər 17 bal yaxşılaşma olduunu göstərməkdədir. Ədəbi mətnlərdə isə cüzi yaxşılaşma var.

Nəticələr nə təsir edir?

Nəticələr nə təsir edən amilləri bilmək nəticələrin dəyişməyə baxımından çox önəmlidir. Gələn görək nəticələr nə təsir edir? E. Mrullayev hesab edir ki, təsir edən amilləri öyrənmək üçün nəticələrin daha tez dəyişməyə olar: "Elə deyilərsən ki, biz onu qəsa müddətdə dəyişməyən bilmərik. Məsələn, anaların təhsili. Tutaq ki, indiki məktəbdə təhsil alan qızların təxminən 30-40-cü illərdəki PIRLS nəticələrindən təsir edən cəmiyyətdəndir. Ancaq qəsa müddətdə təsir edən yəni dünyəyimiz bəzi tədbirləri həyata keçirmədik. Məsələn, 2011 və 2016-cı illər tədqiqatları arasında bir kampaniya həyata keçirilib. 2014-cü ildən başlayaraq bütün bölgələrdə ən böyük seçilmək, 2000 məktəbi xəbərdar oxu kampaniyası keçirilib".

Evdəki resurslar təsir edən amillərdən sadəcə biridir. Ağrının evində oxuması üçün ayrı cəmiyyət varmı? Evdəki kitabların, o cümlədən uşaqların kitabların sayı, kifayət qədərdir. Kompüter və internet, həmçinin televizor varmı? Sadalananların olub-olmamasından asılı olaraq, ağrının göstəriciləri fərqlənir.

PIRLS-də iştirak edənlərin bütün uşaqlar arasında evdəki resurs sayı az olan uşaqların 7 faiz təşkil edir. Ancaq Azərbaycan uşaqlarının 24 faizinin evdəki resurs mövcud olmadığına uyğun gəlir.

Resurs səviyyəsi orta göstəricilərə yaxın olanlar 73 faizdir və Azərbaycanda ailələr övladları üçün daha çox bu səviyyəni təmin edə bilər. Evdəki resursu çox olan cəmiyyət 2 faiz təşkil edir, amma onların nəticələrini sayarsanız olduqca üçün ölçmək mümkün olmur.

E. Mrullayev tədqiqatın birmənalı olaraq təsdiq etdiyi reallıq belə ifadə edib: "Resurs səviyyəsi aşağı olan bütün ölkələrin nəticələrində aşağıdır".

Uşaqların düzgün yetimləməsi onlara ayrılan zaman çox önəmlidir. Bu amil tədqiqatda da özünü göstərib. Məktəbə gətirən çatana qədər evdəki uşaqlar kitab oxuyan, əxəməməli danışan olubmu? Uşaqlar qoşulub evdə oyun oynayan varmı?

Bu suallara verilən cavablardan belə aydın olur ki, dünyada 3 faiz təşkil edən uşaqların vaxt keçirməyən ailələr ölkəmizdə 5 faizdir.

Nəticələr nə təsir edən əsas amillərdən biri də valideynin məktəbə münasibəti ilə ölçülür. Tədqiqatda qatılan valideynlərin 5 faizi məktəbdən razı deyil, 30 faiz bir az, 65 faiz isə çox razıdır. Azərbaycanda məktəbdən razı qalmayanların nisbəti az - 3 faiz təşkil edib.

Bəs, uşaqların məktəbə bələyə gətirən vaxtın harada keçirib, evdəki məktəbə qədər təhsil müəssisələrindən göndərilməsinə əyən məktəbə gətirən çatıqdada yaşıdlarından ciddi fərqlənir. Bunu sübut edənlər rəqəmlər baxsaq, 2016-cı ildə məktəbə qədər təhsil alanların 46 faiz təşkil edib. 54 faiz məktəbə tam qruplaşdırılıb. Tədqiqatın ümumi iştirakçıları arasında cəmi 11 faizi məktəbə hazırlıq keçmədən qalıb. Məktəbə qədər təhsilin nə qədər vacib oldu? Ağrının bilik və bacarıq səviyyəsi ölçülərkən daha çox nəzərə çarpır. 1 il, həətə daha az məktəbə qədər təhsil müəssisələrindən məktəbə gətirən uşaqlar heç getməyənlərdən 18 bal yuxarı. Nəticə göstərib. Heç getməyənlərin 54 faiz təşkil etdiyini nəzərə alsaq, bunun beynəlxalq tədqiqatda ölkə olaraq nəticələrə bizim nə qədər təsir etdiyini, aşağı

sald???n? gör? bil?rik.

M?kt?bin sosial-iqtisadi mühit? d? ?agirdl?rinin ümumi n?tic?l?rin? t?sir ed?n amill?rd?n biri kimi t?dqiqat obyektin? çevrilib. M?kt?bd? oxuyan ?agirdl?rin ümumi iqtisadi-sosial v?ziyy?ti ara?d?rlark?n b?lli olub ki, i?tirakç? ölk?l? aras?nda m?kt?bd? imkanlar? daha az olan ?agirdl?rin oxudu?u m?kt?bl?r 229 faiz t??kil edir. Orta s?viyy?li m?kt?bl?r 33 faizdir. M?kt?bl?rin 38 faizind? ?agirdl?rin sosial-iqtisadi v?ziyy?ti daha yax??d?r. T?hlill?r göst?rir ki, iqtisadi c?h?td?n daha yax?? m?kt?bl?r daha yax?? n?tic? göst?rir.

Az?rbaycanda m?kt?bl?r t?hlük?sizdir

PIRLS t?dqiqat?nda ara?d?rlan amill?rd?n biri d? t?hlük?sizlikdir. T?dqiqat i?tirakç?s? olan m?kt?bl?rd?n 3 faizi t?hlük?li v? intizams?z kimi d?y?r?l?ndirilib. Qeyd ed?k ki, o?urluq, hücum, cinay?t hadis?si v? s. kimi faktlar?n tez-tez qeyd? al?nd??? m?kt?bl?r t?hlük?li kimi qiym?t?l?ndirilir. Az?rbaycanda bel? m?kt?bl?rin c?mi 1 faiz t??kil etdiyi ortaya ç?x?b. Orta s?viyy?d? qiym?t?l?ndiril?n m?kt?bl?rimiz 16 faiz t??kil edib. PIRLS i?tirakç?s? olan dövl?tl?r üzr? orta s?viyy?li m?kt?bl?rin ümumi göst?ricisi 35 faizdir. Az?rbaycan m?kt?bl?rinin çoxu t?hlük?sizdir.

?agirdl?rin özl?rini m?kt?b? aid hiss edib-etm?m?si onlar?n t?hsild?ki u?urlar?nda çox ön?mlidir. Az?rbaycanl? m?kt?blil?rin böyük ?ks?riyy?ti m?kt?b? h?v?sl? g?lir. M?kt?blil?rin 55 faizi h?mi?? d?rs? g?lir. ?agirdl?rin 24 faizi ayda bir d?f?, 6 faizi 2 h?ft?d? bir d?f?, 15 faizi is? h?ft?d? bir d?f? v? çox d?rs burax?b.

Az?rbaycanda h?ft?d?, yaxud 2 h?ft?d? bir d?f? d?rs? g?lm?y?n ?agirdl?rl? günd?lik d?rs? g?l?n ?agirdl?rin göst?ricil?ri aras?nda 40 bala q?d?r f?rq var. T?dqiqata c?lb olunan az?rbaycanl? ?agirdl?rin 88 faizi özünü m?kt?b? b?l? hiss edir. Bu, ümumi PIRLS orta göst?ricisind?n yuxar?d?r.

Ba?qa ?agird yolda?lar? t?rfind?n heç vaxt m?nfi münasib?t görm?y?n m?kt?blil?rin ümumi göst?ricisi 57, Az?rbaycanda is? 72 faiz t??kil edib. H?r ay ?agird yolda?lar?ndan m?nfi münasib?t gör?nl?r 29, Az?rbaycanda is? 20 faiz faizdir. H?r h?ft? pis münasib?tli qar??la?anlar is? c?mi 8 faiz t??kil edib. Ümumilikd? 28 faiz ?agird aras?nda münasib?t?rin yax??la?mas? mü?ahid? olunub.

Beyn?lxalq t?dqiqatlar v? h?d?f?l?r

PIRLS t?dqiqat?na qo?ulan h?r ölk?nin ayr? m?qs?di var. B?zil?ri orta s?viyy?ni h?d?f götürür, b?zil?ri a?a?? n?tic? göst?r?n ?agirdl?rinin say?n? azaltmaq ist?yir.

Az?rbaycan da PIRLS, TIMSS (Riyaziyyat v? T?bi? Elml?ri üzr? Beyn?lxalq Qiym?t?l?ndirm? Proqram?) v? PISA (Beyn?lxalq ?agird Qiym?t?l?ndirm?si Proqram?) beyn?lxalq qiym?t?l?ndirm? t?dqiqatlar?nda i?tirak edir. Beyn?lxalq qiym?t?l?ndirm? proqramlar? t?hsilin keyfiyy?tinin qiym?t?l?ndirilm?si funksiyas?n? yerin? yetirm?kl? ölk?d? t?t?hsil prosesi haqq?nda m?lumat?ld? etm?y?, h?lli t?l?b olunan h?mjyy?tli probleml?ri ara?d?rma?n?tic?l?rin beyn?lxalq t?crüb? il? müqayis?sini imkan yarad?r. T?hsil naziri v?zif?l?rini müv?qq?ti icra ed?n nazir müavini Ceyhun Bay Bayramov Az?rbaycan?n da h?d?finin m?hz bu oldu?unu deyib: "Bel? t?dqiqatlara güclü iqtisadiyyata v? t?hsil ?n?n?l?rin? sahib olan ölk?l?r qat?l?r. Bu prizmadan yana??b göst?ricil?rimizi inki?af etmi? ölk?l?rin s?viyy?si il? müqayis? etm?k ölk? t?hsilinin inki?af na?tkan ver?c?k? N?tic?l?r aras?ndak? f?rqin böyüklüyün? baxmayaraq, beyn?lxalq t?dqiqatlara qo?ulmaq t??bbüs olaraq t?qdirl?layiqdir v? mütl?q davam etdirilm?lidir. ?agirdl?rin göst?ricil?rinin artmas?, birinci t?dqiqatla müqayis?d? ?ld? etdiyimiz ir?il?m? d? bunu t?sdiq edir. Bu, istiqam?timizin do?ru oldu?unun bir göst?ricisidir".

?ki t?dqiqt?n n?tic?si t?hsil proqramlar?ndak? f?rqin g?st?ricisidir

C.Bayramov: C.Bayramov, bu t?dqiqt?n n?tic?si t?hsil proqramlar?ndak? f?rqin g?st?ricisidir. Az?rbaycan t?hsilinin g?cl? v?z?if?c?h?tl?rini m?yy?nl?ndirm?k bax?m?ndan deyil, h?m d? 2008-ci ild?n t?tbiq edil?n yeni t?hsil proqram?n? ondan ?vv?lki t?hsil proqram? il? m?qayis? etm?k imkan? verm?si bax?m?ndan da qiym?tl?ndirib: "Bundan ?vv?lki t?dqiqt?da 2007-ci ild?n m?kt?b? ged?n ?agirdl?r i?tirak etmi?dil?r. ?ki t?dqiqt?n n?tic?l?ri aras?ndak? f?rq h?m d? ?n?n?vi proqramla yeni proqram?n f?rqidir. T?hsilin m?zmununu t?kmill??dirm?k ?c?n h?min n?tic?l?r? ciddi diqq?t yetirm?liyik. T?hsilin m?zmunu beyn?lxalq t?dqiqt?lar n?tic?l?rin? ?sas n?i?l?nib haz?rlanmal?, vacib d?yi?iklikl?r t?klif edilm?lidir. N?tic?l?r?, onlara t?sir ed?n ba?l?ca amill?r? n?z?r salmal?y?q. 2021-ci ild? ke?iril?c?k n?vb?ti t?dqiqt?da 2011-ci ild? d?nyaya g?l?n 2017-ci ild? m?kt?b? ged?n u?aqlar i?tirak ed?c?k. Sevindiricidir ki, bu il m?kt?b? haz?rl?q ??b?k?si kifay?t q?d?r geni? v?s?tl?l?b v? h?min t?dqiqt?da i?tirak ed?c?k ?agirdl?rin 55 faiz i? m?kt?b? haz?rl?q ke?mi? m?m?kt?blil?r aras?ndan se?il?c?k. Bu da o dem?kdir ki, 2016-c? ild? i?tirak ed?n ?agirdl?rl? m?qayis?d? onlar?n aras?nda 70-80 faiz f?rq olacaq v? bu, n?tic?l?rimiz? m?sb?t t?sir ed?c?k".

T?hsilin m?zmunu t?kmill??diril?c?k

C.Bayramov: T?hsilin m?zmununu t?kmill??dirm?k m?qs?di il? haz?rlanan ehtiyat d?rslikl?r m?s?l?sin? d? toxunub: "T?hsil Nazirliyinin sifari?i il? T?hsil ?nstitutu t?rfind?n yeni ehtiyat d?rslik konsepsiyas?na uy?un olaraq ibtidai sinif d?rslikl?rinin haz?rlanmas? istiqam?tind? i?l?r apar?l?r. Beyn?lxalq t?dqiqt?n n?tic?l?ri, ?l?u meyarlar? v? m?zmun h?l? konsepsiya haz?rlanan zaman n?z?r al?n?b. Hesab edirik ki, PIRLS v? TIMSS beyn?lxalq t?dqiqt?larda n?z?rd? tutulan meyarlar yeni d?rslik konsepsiyas?nda ?ksini tapacaq".

Valideynl?r ?c?n d? t?vsiy? olacaq

Vacib amill?rd?n biri kimi valideynl?rin t?hsil prosesin? qat?lmas?n? qeyd ed?n C.Bayramov bildirib ki, onlar ?c?n d? v?sait haz?rlanaçaq: "Yenilikl?rd?n biri odur ki, h?r bir sinif ?c?n d?rslik haz?rlanan zaman m?llim ?c?n metodik v?sait d? ?ap olunurdu. Bundan sonra valideyn ?c?n d? bel? v?saitl?r olacaq. Yeni ehtiyat d?rslik modelind? m?m?lliml?r? yana?? valideynl?r ?c?n d? t?vsiy? xarakterli metodik v?saitin haz?rlanmas?n? n?z?rd? tutmu?uq. Valideynl?rin u?aqlar? il? hans? istiqam?td? m???ull olmas? onlara yard?m etm?si ?agirdl?rin t?hsil s?viyy?sind? m?h?m ?h?miyy?t k?sb edir. Bu istiqam?td? art?q i?l?r? ba?lan?l?b".

Beyn?lxalq t?dqiqt?larda i?tiraka davam edirik

S?rada PISA-2018 v? TIMSS-2019 t?dqiqt?lar? var. Daha sonra yen? PIRLS Art?q 2021-ci ild? ke?iril?c?k n?vb?ti PIRLS t?dqiqt?n?n haz?rl?qlar?na ba?lan?l?b.

Nec? dey?rl?r, h?d?f b?lli, istiqam?t do?ru, g?zl?ntil?r ?midvericidir!

[*"Az?rbaycan m?llimi" q?zeti*](#)